

A. Gergely András

Akusztikai derűvel, foszlatott szivárvánnyal

Nehéz még a párhuzam keresése is, amikor zenéről kell szóba öntve költeni valami fogyaszthatót és érthetőt. Kicsit olyan ez, mintha a pannon tájak valamely borát bársonyosan harmonikusnak vagy gyöngyözően frissnek titulálják, egy vers kecskerímeit meg sántikálva baktatónak. Olyan is, meg akár másabb is, az üzenet mindenképpen a tónus hitelessége lenne, de hát ha épp egy hangszivárványról van szó, mi is lehetne az illő analógia – különösen ha épp foszladozóban ez a szivárvány...?

Ez esetben éppen az ellenkezője kínálkozik talán. Betűben talán megfogható ott, ahol már önnön határain túlra sugárzik, vagy még éppen visszacsillan onnan, ahol már a végtelen fény-derű vagy a sötét vihar-ború az alaptónus. Egy hangról van szó ugyanis, egy beszédmódról, egy kihívó meditáció kortalan és időtlen tónusáról, mely részben már eltűnőben, de még apró villanásokban akkor is jelen tud lenni, ha párologó elemeire rávetül a napfény dala vagy a siratók kesernyéje, népdalok sorai vagy Telemann-kompozíciók narratív skálája. Egy tavaszi kirándulás bátortalansága, egy szikla-odúból visszatérő akusztikai sejtelem, egy látványvilág hangji merészkedése alkotja egybe *Vázsonyi János* albumát, mely *Szivárványfoszlány* címen jelent meg (2006). Mintha „idejét múlta” volna a dátum alapján, a szerző közzé is tette a legnépszerűbb fájlmeosztón (https://youtu.be/2JE4Jx_r5Lw) – de ennyiben kedvünkre is tett, hisz bárki eléri és mintegy „ellenőrizheti”, miről improvizálok. Meg hát, ami a dal, a zenei mondatok kérdező válasza egy komponált rögtönzésben, az sosem avul el, s nem a dátuma hordozza derűjét vagy merengő kérdéseinek folyamatát.

A zenész családból való Vázsonyi a Zeneművészeti Egyetem jazz-tanszakán végzett, később a Buddhista Főiskolán folytatott további tanulmányokat, s a legkülönb névvel illetett zenekaraival több hanglemez, egy végtelen sor fesztivál-szereplés és a legeltérőbb műfaji kísérletek (jazzrock, etnojazz, klezmer, Bach-interpretációk, Telemann) szaxofonos hangvilágával lepi meg mindenkori hallgatóit. A népzenei, jazz, klasszikus kompozíciókon és kísérleti műfajokban edződött muzsikusként egyik izgalmas zsánere, hogy hang-ötvözetei részint gondolati és asszociatív skálákon futkosnak, részint lehengető harmóniában egészítik ki egymást, de egyben provokálják is a horizontális tájképek nyugodt akusztikai derűjét – valahol Bach és Miles Davis közötti kottaképekben (mint ezt *Tribute* című lemeze is igazolja). Ha lehet méltán ismert párhuzamot keresni a tonális

merészség széles tartományaiban, leginkább Jan Garbarek fényes méltóságához és mennyei akusztikájához hasonlítható, amit Vázsonyi ezen a lemezen csupa természet- és víz-közeli tételecímekkel egybemuzsikál. Népdal foszlik át klasszikus tónusba, vízfolyás csobog az akusztikai partok között, szivárvány keresi terét a magas égbolton, napfény simít végig a vizuálisan kreált hangtájon, s valahol a merészség és leleményesség kockázata hoz derűt az egész CD vissza-visszafogott lendületében. Olykor mintha egészen tüneményes bizonyosságot állítana szembe a foszlányok puhaságával, máskor a visszafogott iramodás kényességével terít be, nyugtatóan serkentő, amit elbeszél. Hol kürttel, hol orgonával frazírozza állításait, hol meg a keleti mesék tájképeiből idéz hiányérzeteket. Teljes novellák, impozáns regényrészletek ezek néha, vagy jelentésfosztott rőzsedalok, fájdalmas kérdések, dicső állítások is. A címadó *Szivárványfoszlány* nóta a *Békeóceán*-ba folyik át, majd partok és parttalanságok sikamlásai követik, hogy a derű hangján egy *Apám emlékére* dalba olvadjon át. *Epilógusa* röviden, de neoromantikus merengést idézően keresi az eligazodás biztos pontjait, ráadásul zenész társaival, Nagy János orgonistával és Váczi Dániel szopránino-szaxofonossal olyan merész tónusokba fordulgatnak, melyekre csak a legbátrabb filmzenék, kortárs fotókiállítás-megnyitók, posztmodern operák kísérleti bűvkörei lehetnek méltó párhuzamok. A hét tétel szinte a századok hangja, csak hogy aktuális tolmácsolásban... – a tétovaság olyan magabiztosságával, hogy első hallásra is örökös barátta lesz a muzsika.

Kísérlet csupán, vagy az elbeszélés bátorsága inkább, ami áthatja? Mintha minden mondatára emlékezni már „valahonnan ismerős” megértéssel, de mintha ezekben a foszlány-regiszterekben a félszeg méltóság és magabiztos kinyilatkoztatás éppúgy jelen van, mint az esélytelenség üdv-köre, a tánc mindenkori sodrása vagy a fájdalom sirató-merészsége. Klezmertől a barokk vigalomig, szefárd daloktól a marokkói tapsrendig, a keletkezés derűjétől az elmúlás ködéig mintegy minden belefér tónusaiba. S ami mindezekkel együtt is fontos: a derűsen komolyan vett elringatás, a szellők bátorságához szabott tétovaság olyan kihívó harmóniákba rendeződik össze a tételődő mesékkel, ahogyan csak a legcsodásabbaknál szokott.

Ugyanakkor Vázsonyi nem egyszerűen „kísérletez”, hanem állít. Meggyőzően, olykor szinte bántóan, mégis a lelemény vagy tudásbiztonság méltó kételyeivel kockáztatja meg egész napfény-szövedékét kitenni a világ párás hőmpolygésének. S persze nem kell bizonykodni – épp ettől válik pusztítóan széppé és méltóssá. Még nem klasszikussá, de korszakosnál fajsúlyosabbá. Talán nem szándékos ez, talán tudatos, de semmiképp sem bántó. Mintha azt üzenné a hangközökben is: ne nekem vagy neked, hanem a Hangnak essen jól, ahogyan megszólal...!

S ez így is történik. A Hang ott vonul a tájon, siklik az árnyékon, incselkedik a napfény ívén, bucskázik a hullámtarajokon... Jól esik, a Hangnak éppúgy, mint nekünk is...!

NÉMETH JÁNOS: Bohóc